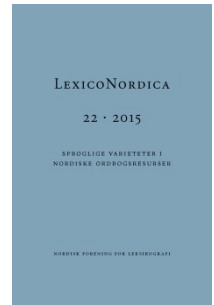

LexicoNordica

Titel: Finlandssvenska i SAOL och andra ordböcker
Forfatter: Charlotta af Hällström-Reijonen
Kilde: LexicoNordica 22, 2015, s. 99-115
URL: <https://tidsskrift.dk/index.php/lexn/issue/archive>

© 2015 LexicoNordica og forfatterne

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Finlandssvenska i SAOL och andra ordböcker

Charlotta af Hällström-Reijonen

In this paper I discuss to what extent Finland-Swedish shibboleths, so-called *Finlandisms*, are found in different dictionaries. The dictionaries consulted in this analysis include two standard Swedish dictionaries, five Finland-Swedish dictionaries and a Finnish-Swedish bilingual dictionary. I also discuss the difference in attitude towards Finlandisms in two of these dictionaries, the Finland-Swedish dictionary *Finlandssvensk ordbok* (FSOB) and the Swedish phraseological dictionary *Svenskt språkbruk* (SSB). The main focus of the paper, however, is on Finlandisms (marked *finl.*) in the 14th edition of the Glossary of the Swedish Academy (SAOL). I discuss the aim with Finlandisms in SAOL, and the principles employed in the inclusion of these items.

1. Inledning

I denna artikel ger jag en överblick över finlandismers förekomst i åtta olika ordböcker och ordlistor. Därtill jämför jag finlandismerna i *Svenskt språkbruk* (SSB) med *Finlandssvensk ordbok* (FSOB). Slutligen redogör jag för tidigare och nuvarande principer för urvalet av finlandismer i SAOL, i fråga om den fjortonde upplagan utgående från det urvalsarbete jag själv gjort.

Jag definierar finlandssvenska som en överregional varietet av svenskan som är karakteristisk för finlandssvenskar i tal och skrift och som kännetecknas av vissa finländska särdrag.¹ Finlandism definierar jag som ett ord, en fras eller en struktur som bara an-

---

1 Se af Hällström-Reijonen (2012:14–17) för en vidare diskussion kring begreppet *finlandssvenska*.

vänds i finlandssvenska samt i finlandssvenska regionalspråk eller som i dem används i en annan betydelse än i svenskan i Sverige. Även uttryck som är påfallande mer frekventa i finlandssvenska och finlandssvenska regionalspråk än i svenskan i Sverige kan räknas som finlandismer.²

2. Finlandismer i ordböcker

Finlandssvenskan är förhållandevis väl beskriven och representerad i olika ordböcker. I tabell 1 nedan finns sådana ordböcker samlade som systematiskt tar upp finlandssvenska särdrag.

Två av dessa ordböcker kan klassas som rent deskriptiva, nämligen den materialbaserade dialektordboken *Ordbok över Finlands svenska folkmål* (FO) och amatörordlistan *Finlandssvenska ord och uttryck* (Stenmark 1983). Även *Svenskt språkbruk* (SSB) kan räknas som deskriptiv, medan *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL) utgör en hybrid, eftersom den är norm för böjning och stavning, men i princip deskriptiv för ordförrådets del. (Jag går närmare in på SAOL:s norm i avsnitt 4 i denna artikel.)

Finlandssvensk ordbok (FSOB) kan räknas till gruppen avgränsade ordböcker, och bland dem definieras som en regionalismordbok (Sandström u.u.). FSOB är både normativ och deskriptiv. I fråga om normativiteten kan uppslagsorden delas upp i finlandismer som accepteras och i finlandismer som det avråds ifrån i neutral sakprosa. (Se af Hällström 2002 för en närmare beskrivning av FSOB.)

² Se af Hällström-Reijonen (2012:78–84) för en vidare diskussion kring begreppet *finlandism*.

Ordbok	Antal finländska särdrag, ev. totalt antal uppslagsord
FO, <i>Ordbok över Finlands svenska folkmål</i>	65 000 artiklar (A–Och)
<i>Finlandssvenska ord och uttryck</i>	4 200 uppslagsord
SFSO, <i>Stora finsk-svenska ordboken</i>	2 100 finländska termer, 1 200 finlandismer av totalt 90 000 uppslagsord ³
FSOB, <i>Finlandssvensk ordbok</i>	2 550 uppslagsord
<i>Finlandssvensk ordlista, Paulas pörte</i>	660 finlandismer
<i>Svensk uttalsordlista</i>	ca 500 av totalt 6 000 ord ⁴
SAOL, <i>Svenska Akademiens ordlista</i>	260 av totalt 126 000 ord
SSB, <i>Svenskt språkbruk</i>	142 av totalt 85 000 fraser

34

Tabell 1: Ordböcker som tar upp finländska särdrag i svenskan, i storleksordning enligt antal finländska särdrag.

Den för utomstående kanske något överraskande normativa synen i FSOB kan tillskrivas följande faktorer: den historiska och ideologiska bakgrund där finlandssvenskar sett ett gemensamt svenskt språk i Sverige och Finland som en överlevnadsstrategi (af Hällström-Reijonen 2012; Thylin-Klaus 2012) samt att ordboken är skriven av en språkvårdsinstans med finlandssvenskar som målgrupp och vars syfte är att ”öka medvetenheten om finlandismer bland finlandssvenskarna och på det sättet hindra finlandssvenskan från att fjärma sig från rikssvenskan” (FSOB 2008:3).

Uttalsangivelserna i *Svensk uttalsordlista* (1994) kan ses som normativa, åtminstone om man ser till förordet: ”Alla de uttalsformer som redovisas har av redaktionen bedömts som acceptabla, med de regionala och stilistiska begränsningar som anges.” (1994:15).

3 E-post från Nina Martola 12.1.2015.

4 Särfinländska uttalsangivelser. E-post från Mikael Reuter 12.1.2015.

De svenska ekvivalenterna i *Stora finsk-svenska ordboken* (SFSO) ska kunna användas vid översättning från finska, varför man kan se ordboken som normativ.⁵ Förutom ovannämnda ordböcker finns det även finlandssvenska amatörordlistor på nätet. Av dem är *Finlandssvensk ordlista* på bloggen Paulas pörte troligen den mest omfattande med ca 660 finlandismer.

3. Finlandismerna i *Svenskt språkbruk*

När den fraseologiska ordboken *Svenskt språkbruk* (SSB) utkom 2003 väckte den en viss irritation hos finlandssvenska språkvårdare (Lyly 2006:186). Orsaken var att SSB redogör även för sådana finlandismer som den finlandssvenska språkvården avrått ifrån:

De finlandssvenska språkvårdarna är kanske mindre förtjusta, för många av fraserna ovan är sådana som inte rekommenderas av t.ex. *Finlandssvensk ordbok* [...].
(Martola 2003:25)

Man kan tycka att finlandssvenskar borde vara nöjda över att SSB är frikostigare med att redovisa finlandismer än vad ordböcker i Sverige brukar vara, men Lyly (2006:191) antar att den negativa reaktionen beror på att redaktionen på SSB hade ett annat perspektiv än de finlandssvenska språkvårdarna, bland annat eftersom målgruppen inte var finlandssvenskar i första hand.

Redaktionen på SSB gjorde det finlandssvenska urvalet med tanke på en rikssvensk läsekrets. Man ville inte att de avvikande uttryck, som de facto finns både i det finlandssvenska skriftspråket och i talspråket, skulle uppfattas som oriktig svenska utan som en faktiskt existerande variant av svenska. (Lyly 2006:191)

5 Mer om SFSO i Cantell (2015) och Martola (1992).

För att undersöka om det fanns någon grund för språkvårdarnas irritation, har jag därför jämfört SSB med FSOB (2008), för att se hur FSOB förhåller sig till de finlandismer som behandlas i SSB.

I SSB finns sammantaget 142 finlandismer.⁶ Av dessa finns 129 i FSOB. FSOB förhåller sig neutral till största delen av dem, nämligen 83. Mildt avrådda är 11 (t.ex. ”använd hellre x”) medan 35 av dem är klart avrådda (”använd i stället x”, ”använd inte i betydelsen x”, o.likn.)

Exempel på finlandismer i SSB med mild avrådan i FSOB är:

- an efter ’efter hand’
- is; svart is ’blixthalka’
- liten; från liten ’ända från barndomen’

Klart avrådda finlandismer i SSB är exempelvis:

- laga ’göra, tillverka’
- rock; udda rock ’kavaj’

Finlandismer som inte tas upp i FSOB men som finns nämnda i SSB är:

- bort och an ’fram och tillbaka’
- brasa: fira brasa ’sitta framför brasan’
- bänk; ngn är/går under bänken ’om att gå på tok eller misslyckas’
- flitig; ngt är i flitig användning ’ngt används ofta’
- kungörelse; officiell kungörelse ’officiellt meddelande’
- kungörelse; offentlig kungörelse ’officiellt tillkännagivande’
- mage; på nykter mage ’innan du har ätit’
- nerv; ha nerverna på ytan ’när man är mycket nervös eller stirrig’
- näsa; hoppa ngn på näsan ’om att ge sig på ngn el. angripa ngn’

6 Tack till Mathias Thiel, datalingvist på Norstedts förlagsgrupp AB, som för min räkning tagit fram finlandismerna i SSB.

- socker; innehålla/erbjuda etc. ngt som socker i botten 'när den verkliga belöningen kommer på slutet'
- spjälka upp 'dela upp, splittra'
- ställe; stampa på stället 'om att stagnera'
- åtal; resa åtal 'väcka åtal'

Man kan alltså konstatera att det finns en viss grund för irritationen mellan de finlandssvenska språkvårdarna och redaktörerna för SSB, även om det i efterhand för en utomstående närmast ser ut som en revirstrid. Det finns nämligen avrådade finlandismer också i SAOL 12 (1998), den upplaga som förelåg när SSB kom ut. Det hade ingen ifrågasatt. Finlandismer som avråds i FSOB (upplaga 3, 2000) finns också i SAOL 13 (2006).⁷ Finlandismurvalet i bägge upplagorna gjordes av språkvårdare på dåvarande Forskningscentralen för de inhemska språken (numera Institutet för de inhemska språken).

4. Finlandismerna i *Svenska Akademiens ordlista*

Den fjortonde upplagan av *Svenska Akademiens ordlista* (SAOL 14, 2015) innehåller ca 260 finlandismer. Men det är inte första gången det finns finlandismer i SAOL. Första gången förkortningen *finl.* finns med i förkortningslistan i SAOL är nämligen i den tionde upplagan (1973). Man kan alltså säga att det åtminstone från och med 1973 har funnits ett medvetet inslag av finlandismer i SAOL.

Finlandism-redaktör för SAOL 10 var professor Carl-Eric Thors vid Helsingfors universitet, och antalet finlandismer var 50. I SAOL 11 (1986) hade Thors samarbetat med Mikael Reuter på dåvarande Forskningscentralen för de inhemska språken (Geller-

7 Åtminstone följande finlandismer som finns i SAOL 13 är avrådade i FSOB (3 uppl. 2000): *boägg* 'grundplåt', *järnranson* 'koncentrerad dos', *klottpapper* 'kladd', *muntur* 'syl i vädret', böjningen *spjälkte* 'spjälkade', *trumpetist* 'trumpetare'.

stam 1987), och antalet finlandismer hade då stigit till 136. I SAOL 12 (1998) hade antalet stigit ordentligt; redaktören Chris Silverström på Forskningscentralen för de inhemska språken hade tagit fram en lista på närmare 1000 finlandismer, som sedan i samarbete med Svenska språknämnden i Finland reducerades till 350 stycken. (Svenska språknämnden i Finland 9.11.1992; Gellerstam 2009: 76–77) Cirka 350 finlandismer finns det också i SAOL 13 (2006). Urvalet för 13 upplagan gjordes av Mikael Reuter och Jennie Storgård på Forskningscentralen för de inhemska språken, även denna gång i samarbete med Svenska språknämnden. SAOL 14 innehåller något färre finlandismer, som sagt ungefär 260 stycken. Urvalet gjordes av mig i samarbete med Svenska språknämnden, mina kolleger på Institutet för de inhemska språken och några utvalda språkexperter.

En fråga som osökt uppstår är varför det ska finnas finlandismer i SAOL överhuvudtaget. Molde (1987) ansåg att svenskar i Sverige behöver det för att förstå finlandismer de råkar på, och att antalet finlandismer i SAOL gärna kunde vara större. Därtill menade Molde att det finns en historisk och moralisk förpliktelse till att ha finlandismer i SAOL:

SAOL är ju Svenska Akademiens ordlista över svenska språket – och svenskan är Finlands andra officiella språk. Vi har i Sverige en både historisk och fortsatt moralisk förpliktelse att värna om och respektera också finlandssvenskan.

Martola (2007:256–257) diskuterar finlandismernas uppgift i SAOL i en recension av SAOL 13, och menar att det knappast är troligt att finlandismerna i SAOL finns med för de finländska användarna, annat än som en signal att finlandssvenskan är en accepterad del av svenskan. Det sannolika är att svenskar i Sverige är den primära målgruppen och att avsikten för finlandismernas del närmast är deskriptiv. Men för deskriptiva ändamål är de 340 finlandismerna i SAOL i minsta laget, menar Martola.

Enligt Malmgren⁸ ska finlandismerna i SAOL i första hand ge en signal om att finlandssvenskan är en viktig varietet av svenskan, men det finns även ett deskriptivt syfte med sverigesvenskar som målgrupp, även om det syftet är mindre.

Att finlandssvenskan är en viktig varietet bekräftas i inledningen till SAOL 13. Finlandismerna sägs inta en särställning i förhållande till andra regionala ord i svenskan ”i kraft av svenskans status som ett av de officiella språken i Finland”. Men man kan se att finlandismerna trots det inte har samma status som ord som ingår i standardspråket. Ett finlandssvenskt ord som har tagits in i SAOL innebär nämligen ändå inte att det tillhör det svenska riksspråket, trots att det har bedömts som relativt etablerat i finlandssvenskt språkbruk. (SAOL 2006:XX)

I kontrast till att finlandismer enligt inledningen till SAOL 13 alltså inte tillhör det svenska riksspråket, står Allén (1986) som stipulerar att vi lugnt ska kunna använda alla ord i SAOL:

Det kan inte nog inskräpas, att det faktum att ett ord saknas i ordlistan inte får tolkas som att det inte tillhör språket. Hundratusentals ord med hemortsrätt i svenskan skulle kunna tillfogas. Å andra sidan är meningen med den samling rekommendationer som SAOL utgör, att man i allmänspråkliga sammanhang lugnt skall kunna använda de ord och former som förtecknas. (Allén 1986:259)

Det finns alltså en konflikt mellan SAOL:s höga normstatus, som innebär att alla ord i SAOL lugnt ska kunna användas, samtidigt som finlandismerna i SAOL inte nödvändigtvis kan användas i alla sammanhang. Förmodligen har Allén med detta avsett de omarkerade uppslagsorden, och inte alla uppslagsord i SAOL, inklusive exempelvis svordomar och grova könsord, som inte kan användas i alla allmänspråkliga sammanhang.

8 E-post 10.4.2013 från Malmgren till artikelförfattaren.

4.1. Tidigare urvalsprinciper

Mattson (1974:72–74) skriver beträffande urvalsprinciperna för SAOL 10, den första upplagan som medvetet har tagit in finlandismer, att man i urvalet av dem beaktade ordens spridning i andra svenska regioner: ”Ett antal finlandssvenska ord har också förtecknats, särskilt sådana som har motsvarigheter i sveamålen eller i norrländska mål.”

För SAOL 11 har jag inte hittat några explicita urvalsprinciper, men urvalsprinciperna för SAOL 12 är protokollförda på Svenska språknämnden i Finlands sammanträde den 9 november 1992:

- Urvalsprinciperna bör vara desamma som för SAOL i övrigt.
- Avgörande för urvalet bör vara frekvens, aktualitet och acceptabilitet. Officiella ord med tillräckligt hög frekvens bör tas med, även om de inte är så bra språkligt sätt (sic!). En viss återhållsamhet är dock på sin plats när det gäller floran av titlar och militära grader.
- Direkta lånord från finskan bör tas med bara i undantagsfall.
- Ordlistan bör kunna betraktas som normerande också i fråga om de finlandssvenska orden.
- I förordet bör påpekas att de rikssvenska motsvarigheterna vanligen är fullt gångbara även i Finland.

Språknämndens princip *acceptabilitet* (andra punkten) står i konflikt med *SAOL:s urvalsprinciper i övrigt* (första punkten), eftersom SAOL för ordförrådets del är en deskriptiv ordbok utom beträffande de engelska lånorden, anglicismerna, och vissa sammansättningar. Se inledningen till SAOL 12:

Till de områden där ordlistan väger språkbruk mot normeringssträvanden hör behandlingen av engelska lånord, särskilt försöken att undvika de svårhanterliga engelska pluralformerna, stavning med enkel konsontant efter kort vokal (*shop, hit* osv.) och vissa ordbildningstendenser (*dopning, mobbning* osv.). Ett annat område där normering i hög grad är påkallad gäller reglerna för sammansättning i enskilda ord där språkbruket ibland kan förefalla helt godtyckligt (ett exempel är sammansättningar med *chef-*). (SAOL 1998:XIII)

Man kan alltså konstatera att finlandismerna i motsats till vad som sägs i första punkten valts ut på andra grunder än de övriga uppslagsorden i SAOL och att språknämnden haft en normativ syn på urvalet. Däremot verkar det intressant nog finnas vissa paralleller mellan behandlingen av finlandismer och anglicismer.

Reuter (2005:3–4) skriver beträffande urvalet i den trettonde upplagan att finlandismerna i SAOL ska vara väl etablerade och accepterade i finlandssvenskan, även om de kan vara vardagliga. ”Ord som Finlandssvensk ordbok avråder från (till exempel *hålslags* för *hålslag*, *kanister* i betydelsen ’dunk’) bör därför inte ingå i SAOL” skriver Reuter, som dock understryker att urvalet är subjektivt. För att undvika subjektivitet borde man antingen ha utslutit alla finlandismer helt, eller tagit med alla utan urskillning, menar han.

4.2. Frekvens, aktualitet och geografisk spridning

I motsats till redaktörerna för tidigare upplagor har jag i mitt arbete haft tillgång till en relativt stor finlandssvensk textkorpus (knappt 78 miljoner ord) i Språkbankens Korp vid Göteborgs universitet och har därför där kunnat kontrollera frekvenser för alla

ord. Men eftersom Korp mest innehåller tidningstexter har jag för de vardagligare och ovanligare finlandismernas del kompletterat med sökningar med sökmotorn Google. På detta sätt har jag fått en uppfattning om både ordens frekvens och aktualitet.

Också den geografiska spridningen har haft en inverkan på urvalet, men inte på samma sätt som i SAOL 10, eftersom en eventuell förekomst i sveamålen eller i de norrländska målen inte har varit ett argument att ta in en finlandism i SAOL 14. Däremot har jag medvetet försökt jämma ut spridningen mellan de svensktalande områdena i Finland. I tidigare upplagor har urvalet haft en viss övervikt för det sydfinlandssvenska. Nu har ord som förekommer i alla finlandssvenska regioner (t.ex. *flankstöd* 'få stöd från utomstående person el. grupp') fått förtur framför sådana som bara förekommer i södra Finland (t.ex. *snarvel* 'sladder, pladder', *ilskas* 'vara ilsken') och i viss mån har jag även tagit in ord typiska för Österbotten eller Åland (t.ex. det österbottniska kortspelet *pidro* och det åländska vetebrödet *hemvete*).

4.3. Acceptabilitet

Frågan om finlandismers acceptabilitet lyfter för den finlandssvenska redaktörens del fram konflikten mellan rollen som deskriptiv lexikograf och rollen som normativ språkvårdare.

En princip har varit att man inte ska ta med sådana finlandismer i SAOL som språkvårdarna vid Institutet för de inhemska språken avråder från i andra sammanhang (t.ex. i FSOB). Mottot kan också sägas ha varit "hellre falla än fria", vilket innebär att om det rätt tveksamhet till om finlandismen kan anses vara accepterad har den inte fått komma med i SAOL.

Följande typer av finlandismer har tagits in i SAOL 14, förutsatt att de är tillräckligt frekventa, finns i alla regioner och även i övrigt accepteras av språkvården:

- officiella finlandismer, dvs. finlandismer som är etablerade genom lagstiftning eller andra auktoriserade beslut t.ex. *läroavtalsutbildning* 'yrkesutbildning som genomförs genom praktik i arbetslivet', *realämnesprov* 'studentexamensprov i orienteringsämne', *rättsnotarie* 'person med lägre juridisk examen',
- oegentliga finlandismer, dvs. svenska ord för finländska företeelser som saknar någon annan svensk benämning, t.ex. *bebé* 'liten, rund smördegbakelse med glasyr och smörkrämsfyllning', *rosoll* 'rödbetsallad som äts vid jul', *svartbröd* 'råglimpa med malt och sirap', *venetiansk afton* 'fest som avslutar sommarstugesäsongen',
- finlandismer som fyller lucka i ordförrådet, t.ex. *ruska* 'lövtträds höstfärger', *spetsvill* 'hus med snickarglädje',
- vardagliga finlandismer, t.ex. *klott* 'kladd', *rådda* 'stöka till, blanda ihop', *stritta* 'skvätta, stänka', *tupp* 'toalett, dass', *vapp* 'valborgsmässoafton och första maj'.

Däremot har semantiska finlandismer, dvs. ord med annan betydelse i finlandssvenskan än i svenskan, finlandismer med direkt motsvarighet i sverigesvenskan, morfologiska finlandismer och finlandismer som blivit inaktuella uteslutits ur SAOL 14. Därtill har som sagt en del sydfinlandssvenska ord strukits för att jämna ut den geografiska spridningen.

Till finlandismerna som strukits inför SAOL 14 hör *arbetsdryg* (direkt motsvarighet i svenskan: 'arbetskrävande'), *glansbild* ('bokmärke', minskat kraftigt i användning), *samgång* (språkvården avråder från ordet i andra sammanhang, direkt motsvarighet i svenskan: 'samgående, sammanslagning'), *skogsbässe* ('fästing' minskat kraftigt i användning), *söndra* 'slå sönder' (semantisk), *tassig* 'fänig' (regional och vardaglig), *trumpetist* (morfologisk finlandism + direkt motsvarighet i svenskan 'trumpetare').

Total principfasthet fungerar emellertid inte i sådana här sammanhang, även om det är viktigt att ha principerna klara för sig. Den finländska benämningen på en kanelbulle, *örfil*, har visserligen en direkt motsvarighet i sverigesvenskan, men kan kanske också ses som någon typ av symbol för finlandssvenskan. Den har tagits in i SAOL.

4.4. Vardagliga finlandismer

I SAOL 13 är var elfte finlandism markerad som ”vardaglig”, medan bara vart fyrtiotredje uppslagsord för hela SAOL:s del är ”vardaglig”. Denna skevhet ville jag jämna ut i SAOL 14. Det visade sig dock vara förvånansvärt svårt, och trots mina ansträngningar är ungefär var fjortonde finlandism i det material som skickades till SAOL-redaktionen markerad som ”vardaglig”. Orsaken är att en stor del av de centrala finlandismerna kan karakteriseras som vardagliga, t.ex. *halare* ’overall’, *klott* ’kladd’, *rosk* ’skräp, sopor, avfall’, *rådda* ’stöka till, blanda ihop’, *tupp* ’toalett, dass’ o.s.v. Finlandismerna kännetecknas överlag av en viss vardaglighet, och man kan säga att ju högre stilart, desto färre finlandismer. I striktare stilarter ingår visserligen finländska samhällstermer och oegentliga finlandismer, men andra finlandismer ses i sådana sammanhang som stilbrott, dvs. vardagliga ord och uttryck, eller ibland rentav som språkfel. Av detta följer att om SAOL-redaktionens önskemål att antalet finlandismer ska vara så stort som kring 300 ska uppfyllas, blir andelen vardagliga ord i förhållande till ordlistan som helhet av nödvändighet rätt stor.

Ytterligare en orsak till att andelen finlandismer som i SAOL har markeringen *vard.* är stor, är att markeringen är ett sätt för språkvården att kunna godkänna finlandismer i SAOL. Om de har markerats *vard.* är det en tydlig signal till användarna att de trots allt inte är helt oproblematiske, utan bara bör användas i vardagliga sammanhang.

5. Avslutning

I denna artikel har jag redogjort för i vilken mån finlandismer förekommer i ordböcker, och konstaterar att finlandssvenskan är rätt väl företrädd i finländska och sverigesvenska ordböcker av olika typer. Därtill har jag presenterat hur urvalet av finlandismer i SAOL gjorts i olika upplagor. Jag har också jämfört hur finlandismerna tas upp i SSB och FSOB, och har dragit slutsatsen att den skillnad som finns torde bero på ordböckernas olika målgrupper; SSB är i första hand tänkt för sverigesvenska användare, medan FSOB har finlandssvenskar som främsta målgrupp.

Skillnaden har aktualiserat frågan om purism inom finlandssvensk språkvård. Den finlandssvenska språkvårdsideologin har rötter i 1800-talets nationalromantik, vilket fortfarande kan skönjas i synen på finlandismer, som kan verka konservativ för en modern språkvetare.⁹ Ett faktum är ändå att finlandssvenskans styrka finns i att samma språk – svenska – talas som majoritetsspråk i ett grannland, och utan det stöd som svenskan i Sverige utgör, skulle finlandssvenskan knappast i dag vara så livskraftig som den är.

De finlandssvenska särdragen är naturligtvis identitetsstärkande, men när det gäller neutralt finlandssvenskt skrift- och tal-språk är det svårt att se några fördelar med ett eget finlandssvenskt språk. Samtidigt är skillnaderna mellan finlandssvenskt och standardsvenskt skriftspråk större än mellan de olika regionernas skriftspråk i Sverige, varför en något tydligare normering är av nöden. Den finlandssvenska språkvårdens syfte är att finlandssvenskan ska förbli en varietet av svenskan, inte ett eget språk, och att svenskan ska kunna användas som fungerande kommunikationsmedel i hela det svenska språkområdet, även i fortsättningen.

9 Brunstad (2001) skriver om purism och nationalism i de danska, svenska (inklusive finlandssvenska), färöiska och norska språksamfunden.

Litteratur

Ordböcker

Finlandssvensk ordlista. Paulas pörte. <<http://paulaz.se/rubriker/finlandssvensk-ordlista/>> (mars 2015).

FO (1982–) = *Ordbok över Finlands svenska folkmål.* Helsingfors: Institutet för de inhemska språken.

FSOB (2008) = Charlotta af Hällström-Reijonen & Mikael Reuter: *Finlandssvensk ordbok.* Helsingfors: Schildts.

SAOL (1998) = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket.* 12 uppl. Stockholm.

SAOL (2006) = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket.* 13 uppl. Stockholm.

SAOL (2015) = *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket.* 14 uppl. Stockholm.

SFSO (2004) = Birgitta Romppanen et al.: *Suuri suomi-ruotsi-sanakirja, Stora finsk-svenska ordboken.* 3 uppl. Helsingfors: WSOY.

SSB (2003) = *Svenskt språkbruk. Ordbok över konstruktioner och fraser.* Utarbetad av Svenska språknämnden. Stockholm: Norstedts ordbok.

Stenmark, Harry (1983): *Finlandssvenska ord och uttryck.* Tredje reviderade och utvidgade upplagan. Stockholm: Proprius förlag.

Svensk uttalsordlista (1994). Forskningscentralen för de inhemska språken Skrifter 3. Helsingfors: Tryckericentralen.

Annan litteratur

- Allén, Sture (1986): Inför tredje seklet. I: Sture Allén, Bengt Loman & Bengt Sigurd: *Svenska Akademien och svenska språket. Tre studier. Svenska Akademien 200 år*. Stockholm: Norstedts, 233–273.
- Brunstad, Endre (2001): *Det reine språket. Om purisme i dansk, svensk, færøysk og norsk*. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Cantell, Ilse (2015): Stora finsk-svenska ordboken. Ett lyft för tvåspråkig lexicografi i Finland. I: *Perspektiv på lexicografi, grammatik och språkpolitik i Norden*. Helsingfors: Institutet för de inhemska språkens webbpublikationer 39, 13–34.
- Gellerstam, Martin (1987): SAOL för elfte gången. I: *Språkbruk* 1987/1, 11–13.
- Gellerstam, Martin (2009): SAOL i många upplagor. I: Martin Gellerstam (red.): *SAOL och tidens flykt. Några nedslag i ordlistans historia*. Stockholm: Norstedts, 53–83.
- af Hällström, Charlotta (2002): Normeringen i Finlandssvensk ordbok. I: *LexicoNordica* 9, 51–62.
- af Hällström-Reijonen, Charlotta (2012): *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*. Helsingfors: Nordica Helsingiensia 28.
- Korp <spraakbanken.gu.se/korp> (mars 2015).
- Lyly, Erika (2006): Finlandssvenska ja, men vilken finlands-svenska? I: Ann-Marie Ivars, Mikael Reuter, Pia Westerberg & Ulla Ådahl-Sundgren (red.): *Vårt bästa arv. Festskrift till Marika Tandefelt den 21 december 2006*. Helsingfors: Svenska handelshögskolan, 186–192.
- Martola, Nina (1992): Arbetet med Finsk-svensk ordbok: Normeringsproblem visavi finlandssvenskan. I: Ruth Vatvedt Fjeld (red.): *Nordiske studier i lexicografi. Rapport fra Konferanse om lexicografi i Norden* 28.–31. mai 1991. Oslo, 515–521.

- Martola, Nina (2003): Svenskt språkbruk – ordbok över konstruktioner och fraser. I: *Språkbruk* 4/2003, 20–25.
- Martola, Nina (2007): Den trettonde upplagan av SAOL. I: *Lexico-Nordica* 14, 245–266.
- Mattson, Gösta (1974): Ordlistans tionde upplaga. Riktlinjer och kommentarer. I: Ture Johannisson & Gösta Mattsson: *Svenska Akademiens ordlista under 100 år*. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 55. Stockholm: Esselte studium, 57–116.
- Molde, Bertil (1987): Marg:s språkspalt ”Morgonnatt”. *Svenska Dagbladet* 23.11.1987.
- Reuter, Mikael (2005): Finlandssvenska ord i SAOL. *Språkbruk* 2/2005, 3–4.
- Sandström, Caroline (u.u.): Svensk lexikografi i Finland: Ordbok över Finlands svenska folkmål och Finlandssvensk ordbok. I: Anna Hannesdóttir, Lena Rogström & Emma Sköldberg (red.): *Framtidens svenska lexikografi*. Utkommer i Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 43.
- Svenska språknämnden i Finland, protokoll fört vid möte 9.11.1992.
- Thylin-Klaus, Jennica (2012): ”Den finländska svenskan” 1860–1920. *Tidig svensk språkplanering ur ett idéhistoriskt perspektiv*. Doktorsavhandling i nordisk historia. Åbo: Åbo Akademi.

Charlotta af Hällström-Reijonen
 projektforskara, fil.dr
 Svenska litteratursällskapet i Finland
 PB 158
 FI-00171 Helsingfors
 charlotta.afhallstrom-reijonen@sls.fi